№ 142 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 3 1902 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 3 № 142

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի երկաթուղիական ցանցերը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Էջմիածնի գաւառից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Փարոսի վրա.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԱԿԱՆ ՑԱՆՑԵՐԸ

Մենք հաղորդել էինք, որ դիտաւորութիւն կայ Պարսկաստանը կապել Անդրկովկասի հետ երկաթուղիական գծերով: Արդէն կատարված են մի քանի նախնական հետազօտութիւններ այն ուղղութիւնների վերաբերութեամբ, որոնք կարող են ընդունելի համարվել առեւտրական և միջազգային յարաբերութիւնների տեսակէտով:

Անկասկած՝ Անդրկովկասի համար շատ շահաւէտ կը լինի ռուս-պարսկական երկաթուղին և առանձին զարկ կը տայ երկու երկիրների արդիւնքների փոխանակութեանը և մարդկանց յարաբերութիւնների զարգացմանը: Իսկ եթէ աջողվէր ապագայում երկաթուղիների գծերը շարունակել դէպի Պարսկաստանի խորքերը և հասցնել նրանց մինչեւ Պարսից ծոցը և ովկիանոսը, այն ժամանակ մենք հնարաւորութիւն կը ստանայինք համաշխարհային մեծ վաճառանոցի հետ աւելի սերտ շփումներ ունենալու և արդիւնքների ընդարձակ փոխանակութիւն ստեղծելու: Մեր նաւթը, մեր հանքերը, մեր լեռնային տնտեսութիւնը կուղարկէին իրանց արդիւնքները ուրիշ երկիրներ, իսկ մենք այնտեղից կը ստանայինք կարճ ճանապարհով հարաւի և արեւելքի արդիւնքները:

Սակայն մի հանգամանք կարող է փոքր ինչ ձգձգել և դժուարացնել երկաթուղիներ շինելու հարցը: Դա այն հակառակութիւնն է, որ գոյութիւն ունի Ռուսաստանի և Անգլիայի մէջ իրանց շահերի պաշտպանութեան վերաբերութեամբ պարսկական հողերում: Անգլիան ամեն ջանք գործ է դնում, որ Պարսկաստանի հարաւը միայ իր ձեռքին և հարաւային ծովափերը իրապէս գտնվեն նրա գերիշխանութեան կամ բացառիկ հովանաւորութեան տակ: Եւ Անգլիային, ինչպէս երեւում է, աջողվել է Պարսկաստանից ձեռք բերել որոշ ապահովութիւններ իր շահերը պաշտպանելու համար: Անգլիական համայնքների ժողովում արտաքին գործերի մինիստրութեան ներկայացուցիչ Կրանբօրնի նորերս արած յայտարարութիւններից պարզ նկատելի է, որ անգլիական քաղաքականութիւնը եռանդուն կերպով աշխատում է Պարսկաստանում անգլիական շահերի օգտին: Բուլերի արած հարցապնդման, թէ արդեօք Անգլիան ապահովե՞լ է իր շահերը երկաթուղիական գործերի վերաբերութեամբ Պարսկաստանում, Կրամբօրն պատասխանեց հետեւեալը. Ռուսաստանի և Պարսկաստանի մէջ մի քանի տարի սրանից առաջ համաձայնութիւն էր կայացել, որ Պարսկաստանը իրաւունք չունենայ քննութեան առնել երկաթուղիական ծրագիրներ ոչ օտարների և ոչ պարսկահպատակների կողմից ներկայացրած: Անգլիան, այդ ի նկատի ունենալով, խօսք առաւ Պարսկաստանից, որ երբ կը վերջանայ ռուսպարսկական համաձայնութիւնը և կը սկսվի երկաթուղիների շինութիւնը, այն ժամանակ անգլիական դրամատէրերի համար պէտք է վերապահված լինեն երկաթուղիական գծեր որոշ շրջաններում:

Այդպիսով նախօրօք բաժանված են երկաթուղիական գծերի արտօնութեան սահմանները և հարաւային ծովափերը նշանակված են անգլիական երկաթուղիական ցանցի համար: Եւ եթէ Ռուսաստանին չաջողվի ոչ մի ձեւով մօտենալ իր սեփական գծերով ծովափերին, նա պէտք է աշխատէ Անգլիայի հետ համաձայնութեան գալ և, որոշակի ձեւակերպելով ազդեցութեան սահմանները, միացնել հիւսիսի երկաթուղիական ցանցը հարաւայինի հետ:

Պարսկաստանի երկաթուղիների արտօնութեան հարցը, յամենայն դէպս, այնքան խոշոր հարց է, որ նա կարող է նոյն իսկ առիթ լինել միջազգային սուր հարցապնդումների և նա հաշւի կառնվի միջազգային ընդհարումների ժամանակ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Կէս դարից աւել է արդէն, որ աշխարհաբար լեզուն մեզանում կատարեալ տէր ու տիրական է դարձել. չը կան այլ եւս վայնասուններ նրա դէմ. այժմ այլ եւս սրբապղծութիւն եւ ազգակործանութիւն չեն համարում նրա գործածելը ամեն տեղ: Մի հարց է միայն մնում աշխարհաբարի առաջ, եւ դա եկեղեցու մէջ մտնելն է: Կղերական պահպանողականութիւնը այս կէս դարի ընթացքում սեղմեց իր շարքերը, կուրծք կրծքի տուեց, որպէս զի թոյլ չը տայ ժողովրդական հասկանալի լեզուին մտնել այն տունը, ուր ժողովուրդը պիտի դաստիարակվի իբրեւ քրիստոնեայ: Եւ նրան աջողվեց հեռու պահել եկեղեցուց աշխարհաբար լեզուն, գոնէ առ այժմ: Ի՞նչ կը լինի ապագայում. արդեօք ժողովրդական լեզուն կը կարողանայ յաղթական մուտք գործել եկեղեցին եւ այստեղ էլ իր կենդանարար ազդեցութիւնը տարածել, ինչպէս տարածել է այն բոլոր ասպարէզներում, ուր այսօր տիրապետող է հանդիսանում: Անձամբ մենք հաւատում ենք, որ այդպէս կը լինի. հաւատում ենք առաջադիմութեան, հաւատում ենք, որ ժամանակը իր գործը կը կատարէ: Եւ այս հաւատը մենք ունենք, չը նայած այն երեւոյթներին, որոնք մի մի անգամ դուրս են գալիս ցոյց տալու մեր կղերի նեղ աւանդամոլութիւնն ու անհամբերողութիւնը: Այսօր մենք բերում ենք մի փաստ: Թիւրքիայի գաւառներից մէկում մի առաջնորդ եկեղեցու մէջ ս. Գրքի ընթերցանութիւնը կատարել է աշխարհաբար լեզուով: Այս բանը այնպիսի աղմուկ է հանել կղերականների եւ կղերամիտների շրջանում, որ նոյն իսկ Կ. Պօլսի Կրօնական ժողովը բարեհաճել է իր քննութեան նիւթ դարձնել գաւառացի առաջնորդի այս «յանցանքը»: Առ այժմ յայտնին այն է, որ Կրօնական ժողովը վճռել է բացատրութիւն պահանջել «յանցաւոր» առաջնորդից. Թէ ինչ կը լինի յետոյ, թէ ինչ պատիժ կը սահմանվի «յանցաւորի» համար, մենք չը գիտենք: Բայց փաստը աւելի քան աչքի ընկնող է եւ նա արժանի գնահատութիւն գտել է Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագրի մէջ: Ահա ինչ է գրում լրագիրը.

Այո, Կրօնական Ժողովին պատուարժան հայրերը պարտականութիւն սեպեր են բացատրութիւն պահանջել իրենց մէկ եղբայրակցէն որ ձանձրոյթը յանձն առեր է Ս. Գրքին ընթերցումները ժողովուրդին հասկնալի կերպով մը կատարելու կերպին վրա խորհել ու իբրեւ բնական հետեւութիւն, ընտրեր է աշխարհաբար Աւետարանը, կամ գրաբարին վրայէն կատարեր է աշխարհաբար ընթերցումը: Ու այս է որ խնդրի նիւթ կըլլայ Ժողովին մէջ, ինչպէս իրաւունք ունինք հետեւցնել օրաթերթերու մէջ մեր կարդացածներէն:

Որոշ չեմ գիտեր թէ հայոց եկեղեցին ըսած է երբեք թէ Ս. Գրքի ընթերցումը գրաբար ըլլալու է անպատճառ: Ու չեմ ալ կրնար հաւատալ թէ առանց կանոն մը դնէ եկեղեցի մը, քանի որ այդ ընթերցումներուն նպա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՓԱՐՈՍԻ ՎՐԱ

(Փոխադրութիւն *)

Ղօղտրիկ Ղրիմի հեռաւոր ափերում, ջրի միջից դուրս ցցված մոխրագոյն ժայռի կողքին, մինչեւ այժմ էլ կանգուն է մնում այն մենաւոր Փարոսը, որի գլխովը մի շատ սրտաբեկ ողբերգութիւն է անցել: Իւրաքանչիւր անգամ նաւով անցնելիս այդ Փարոսի մօտով, ես ակամայ յիշում էի այդ անցքը մի տեսակ սարսուռով եւ վայրկենապէս մտաբերում այդ սոսկալի ողբերգութեան դժբաղդ հերոսներին...

Արմանն ու Պետրոսը ամբողջ վեց տարի պահպանութիւն էին անում այդ Փարոսի վրա: Նրանք իրանց պաշտօնը կատարում էին հերթով: Սակայն շատ անգամ, երբ ծովի վրա տիրում էր ալեկոծութիւն, երբ խռովայոյզ ալիքները սկսում էին կատաղել եւ իրանց խրոխտ մռնչիւններով գուշակել մի որ եւ է տխուր հետեւանք, այն ժամանակ սովորաբար Արմանն ու Պետրոսը միասին էին գիշերում Փարոսի բարձր աշտարակի վրա եւ միասին լուսաւորում ու պահպանում Փարոսը:

Լինելով մարդկանցից հեռու, զերծ մարդաշատ քաղաքի չարաբաստիկ շշուկներից, որտեղից շատ անգամ ծնունդ են առնում կեանքի վնասակար երեւոյթները եւ մարդկանց մէջ առաջացնում չարութիւն, վրէժխնդրութիւն, ուր մոլի չարագործութեան հնարագէտները, անփոյթ պարազիտների վոհմակները վխտում են կեանքի ալեծուփ ովկիանոսում,—այստեղ Արմանն ու Պետրոսը շատ սերտ կերպով կապվեցին իրար հետ եւ անչափ մաքուր եղբայրական սիրով սիրեցին իրար—հեռու վրէժխնդրութեան, նախանձի եւ դաւաճանութեան զգացումներից...

Նրանց մշտական խօսակցութեան առարկան Փարոսն էր, որին նրանք սիրում էին, որպէս մի շնչաւոր էակի, որովհետեւ չարագուշակ խաւարում նա վաղօրօք իմաց էր տալիս սպառնացող վտանգի մասին, նա նրանց զգուշացնում էր մահվան այն տագնապալից րոպէներում, երբ ամեն ինչ մատնվում էր սոսկալի կորստեան, եւ ապահով վիճակի մէջ էր դնում նրանց երերուն գոյութիւնը:

Բայց շատ անգամ խօսակցութեան նիւթը վերաբերում էր եւ աւելի ոգեւորիչ առարկայի. Նրանցից իւրաքանչիւրը իր հայրենի գիւղում թողել էր իր ապագայ կեանքի ընկերին—իր սիրելի հարսնացուին, որոնց կարօտը այնքան մաշում էր այս՝ Սեւ ծովի հեռաւոր անկիւնը չպրտված՝ պանդուխտ երիտասարդներին: Նրանք միշտ իրար ցոյց էին տալիս տանից ստացած նամակները եւ երդումներով հաւատացնելով դրանց ճշմարիտ լինելը՝ հեռանում էին դէպի Փարոսի աշտարակը:

Պետրոսը շատ անգամ իր ընկերին պատմում էր Ղրիմի լեգենդաներից, որոնցով այնքան հարուստ է այդ երկիրը. իսկ Արմանը, որ բնիկ բուլղարացի հայերից էր եւ գիտէր հայերէն կարդալ, կարդում էր իր սիրած վէպերը, թարգմանում եւ ծանօթացնում էր Պետրոսին նրանց բովանդակութեան հետ: Արմանը յանձն առնելով Փարոսի պահպանութեան պաշտօնը՝ հանդիպեց Պետրոսին, որը նոյնպէս պահապան էր, սակայն վերջինս խօսում էր միմիայն Ղրիմի աղաւաղված բարբառով: Արմանը փոքր առ փոքր սովորեց այդ բարբառը եւ կարճ ժամանակամիջոցում սկսեց խօսել շատ սահուն, մինչդեռ Պետրոսը մի առանձին անհոգութեամբ յայտնեց, որ չէ ցանկանում գլուխ ցաւացնել՝ Արմանի «քրափառ» հայերէնը սովորելու համար:

Երբ նրանք յոգնում էին երկար զրուցելուց, այն ժամանակ նստում էին Փարոսի տախտակամածի վրա եւ երկար դիտում մշտական հալածանքների ենթակայ ամպերին եւ կատաղի մրրիկի դէմ մաքառող ծովի խռովայոյզ ալիքներին: Երբ եղանակը խաղաղ էր լինում՝—նրանք ձկներ էին որսում, իսկ երբ փոթորկալից—կարկատում էին իրանց չորերը եւ անվերջ մաքրում՝ խեղդվողներին ազատելու համար ստացած մեդալները, որոնք առանց մաքրելու եւս փայլում էին ոսկու նման: Բայց ամենից աւելի հետաքրքրական էր նրանց համար մակոյկի գալուստը, որը, իւրաքանչիւր ամիսը մի անգամ կենսական ամենաանհրաժեշտ պիտոյքներն էր մատակարարում, նամակներ եւ զանազան տեսակ նորութիւններ էր բերում մայր ցամաքից:

Մի գիշեր յանկարծ սարսափելի, ահեղ որոտումներ տեղի ունեցան, այն աստիճան զօրեղ, որ նրանցից իւրաքանչիւրը հրաժարվեց պարտադիր հերթակալութիւնից, այլ որոշեցին միասին պահպանել Փարոսը: Նրանք երկուսով բարձրացան աշտարակի վրա եւ իրար պինդ գրկած՝ նստեցին վանդակապատի մօտ:

Երկինքը հէնց շարունակ կիզվում էր հրային չարագուշակ ժապաւէններով, կայծակի շանթերը, ամպերի սատանական գոռգոռոցը, միախառնվելով ալիքների կատաղի մռնչոցների հետ, սարսափահար էին անում՝ նոյն իսկ համանման տեսարաններին սովոր պահապաններին:

Մէկ էլ հեռու հօրիզօնի վրա փայլակը յանկարծակի փայլեց եւ այդ վայրկենական լոյսի շնորհիւ անսպասելի կերպով աչքի ընկաւ մի փոքրիկ առագաստանաւ. Փարոսից մօտաւորապէս քսան սաժէն հեռաւորութեան վրա ջարդ ու փշուր եղած տախտակներով, կտոր-կտոր առագաստներով, որոնք—քնաթաթախ խելագարի մազերի նման—խիստ քամուց խառնուփնթորված լինելով՝ մի խառնաշփոթ եւ ահռելի պատկեր էին ներկայացնում:

Լավեցին սիրտ կտրատող յուսահատական ձայներ, սուր ճչոցներ, որոնք սակայն խլացան ալիքների աղմկայոյզ, կատաղի մռնչիւններից: Առագաստանաւը օրհասական խիստ հարված էր ստացել ծանծաղուտի վրա...

Մօտ տասը սաժէն հեռաւորութեան վրա խեղդվում, զոհվում էին մարդիկ, իզուր տեղը կռւելով սոսկալի վիշապանման ալիքների դէմ: Գուցէ եւ դրանցից մի քանիսը նոյն իսկ կարողացել էին բռնել ջարդ ու փշուր եղած նաւակի տախտակներից եւ գեռ յուսալով ձգտում էին դէպի Փարոսի խաբուսիկ լոյսը...

Երկու պահապաններ իրար երեսին նայեցին, յուզված լինելով մինչեւ հոգու խորքը:

—Լոյսը այս կողմը դարձրու, ես գնում եմ օգնութեան հասնելու, բացականչեց յանկարծ Արմանը:

—Ո՛չ, դու մնա... ես կը գնամ, պատասխանեց Պետրոսը:

Բայց բուլղարացի հայը զգուշութեամբ մի կողմ հրեց նրան:

—Դու չը պէտք է քո անձը զոհես... Քեզ են նայում քո պառաւ մայրն ու քոյրը. իսկ ես ոչ ոք չունեմ, ոչ ոքի չեմ կերակրելու:

Այդ իսկապէս ճշմարիտ էր. Պետրոսը ոչինչ չասեց եւ քնքշաբար գրկեց ընկերին:

—Դու միայն լաւ լուսաւորիր, բացականչեց վերջին անգամ նա եւ սանդուղներից սկսեց իջնել:

—Թո՛ղ Աստուած քեզ պահի, ասաց Պետրոսը դողդոջուն ձայնով:

Եւ ուժգին տրոփող սրտով նա կանգնեց աշտարակի վանդակապատի մօտ, լապտերի ամբողջ լոյսը դարձնելով դէպի այդ ողբալի տեսարանը:

Նա տեսաւ, թէ ինչպէս իր ընկերը արձակեց փոքրիկ մակոյկի թոկերը եւ մի ակնթարթում նետվելով նրա մէջ—ընկաւ ալիքների գիրկը: Մակոյկը մերթ բարձրանում էր հսկայական ալիքների գագաթը, մերթ կայծակի արագութեամբ անյայտանում, ջրասոյզ էր լինում, որ եւ իւրաքանչիւր անգամ սարսափելի յուսահատական ձայներ էր խլում խեղճ Պետրոսի կրծքից, որի ձեռքերը հազիւ կարողանում էին պա-

*) „С.-Петербургская Жизнь“ հրատարակութիւնից.

տակը պիտի ըլլայ ազդել ժամ գացողներուն միտքին եւ ոչ թէ լոկ ականջին վրայ։

Եւ նոյն իսկ համարելով պահ մը թէ ընդունուած սովորութեան հակառակ գործած ըլլայ ժամուն մէջ աշխարհաբար Աւետարանը կարդացող կամ կարդացնող վարդապետ մը, ասի արդեօք այնքան աններելի՞ յանցանք մըն էր որ գար ու խնդիր ըլլար Կրօն. Ժողովին մէջ եւ... դատապարտուէր։

Չափով մը կը ներենք ժողովի մը երբ խնդրի նիւթ չունենալով առձեռն՝ ոչնչութիւնները կը մեծցնէ, ու բան կը ստեղծէ խօսքի նիւթ գտնելու համար։ Բայց, փառք Աստուծոյ, արդէն իսկ մեր լրագիրներուն մէջ հրատարակուած կղերապատկան լուրերը, Պոլսական թէ գաւառային, ահագին քանակութեամբ հում նիւթ կը հայթայթեն մեր պատ. հայրերուն, որոնցմով եթէ զբաղին, մեծ օգտակարութիւն մը ունեցած կըլլան իրենց եկեղեցիին։

Բայց ըլլել այս ինչ տեղի քարոզիչ ինչու համար աշխարհաբար Աւետարան կարդալովը եւ կամ ասոր պէս անպէտ խնդիրներով զբաղիլը ոչ մէկ ատեն ո եւ է ժողովի մը համար լաւ գործ մը կրնայ ըլլալ։

Նախանձախնդրութիւն ու գործելու եռանդ գովելի յատկութիւններ են՝ ինչպէս անհատի մը, նոյնպէս նաեւ ժողովի մը համար։ Անհարկի նախանձախնդրութենէ եւ անպէտ գործունէութենէ ալ զգուշանալու է սակայն. եւ կը կարծեմ թէ չ ա տ չ ա տ այս վերջին առաքինութիւններով փայլեցաւ Կրօն. Ժողովը բացատրութիւններ ուզելով ակնարկուած կէտին համար, այսինքն, կրկնենք անգամ մըն ալ, թէ ինչու Աւետարանի ընթերցումը աշխարհաբար կընէ վարդապետ մը։ Գործ մըն ալ աս է անշուշտ. ինչ գործ սակայն, աղէկ թէ գէշ։

Ի հարկէ՝ գէշ, կղերական տեսակէտից։ Եւ հէնց այդ վճիռը ցոյց է տալիս թէ ինչիցն է, որ Թիւրքիայի հայ ժողովուրդը կեղեքվում է դաւանափոխութիւններից։ Ի՞նչ կը լինի մի ժողովուրդ, որի կրօնական բարձր հիմնարկութիւնը յանցանք է համարում աշխարհաբար լեզուն, այն իսկ լեզուն, որի օգնութեամբ օտար քարոզիչները իրանց կրօնն են տարածում, սարսափ պատճառելով նոյն Կրօնական ժողովի անդամներին։

*

Նորերումս բարոյական եւ քաղաքական գիտութիւնների ակադեմիան Պարիզում պսակեց մի ֆրանսուհու ճշմարիտ զարմանալի հերոսութիւնը։ Այդ ֆրանսուհին Դիարբէքիրի ֆրանսիական փոխ-հիւպատոսի ամուսինն է, տիկին Մեյրիէ, որ հայկական կոտորածների ժամանակ պահապան հրեշտակ հանդիսացաւ։ Ինչպէս հաղորդում է «Нов. Обозр.» լրագրի Պարիզի թղթակիցը, տիկին Մեյրիէի մասին զեկուցանողը այսպէս պատմեց նրա հերոսութիւնը.

«Արիւնահեղ գազանութիւններից յետոյ երեք հարիւր հայեր դիմեցին հիւպատոս պ. Մեյրիէին, խնդրելով նրան իր վրայ վերցնել նրանց անմիջական պաշտպանութիւնը եւ օգնել, որ նրանք հասնեն ծովային նաւահանգստին։ Հիւպատոսը, կատարելապէս համակրելով տանջվողներին, վախենում էր թողնել իր տեղը, քանի որ հնարաւոր էին նոր գազանութիւններ. այն ժամանակ հիւպատոսի ամուսինը յանձն առաւ ինքն անձամբ եւ իր հսկողութեամբ հասցնել դժբաղդներին նաւահանգիստ։ Ամենամօտիկ նաւահանգիստը Միջերկրական ծովի վրայ Ալէքսանդրէտն էր, դէպի ուր 15 օրվայ կարաւանի ճանապարհն է համարվում, ձիով գնալով։ Տխուր տեսարան էր ներկայացնում ճանապարհը. գիւղերը քարուքանդ էին դարձել, ամեն տեղ քրդերն էին տիրում։ Տիկին Մեյրիէ վերցրեց իր հետ իր չորս անչափահաս երեխաներին, որոնցից վերջինը ծծկեր էր, եւ վտանգաւոր ճանապարհն ընկաւ։ Դիարբէքիրի նահանգապետը առաջարկեց հիւպատոսի կնոջը, բայց միմիայն անձնապէս նրան, թիկնապահներ. քաջ կինը յայտարարեց թէ պահապանները պիտի պաշտպանեն ամենքին, այլապէս նա չի ընդունի նրանց։ Որպէս զի հարկադրէ պահապան ժանդարմներին պահպանել ամբողջ կարաւանը, տիկին Մեյրիէ պատգարակի վրայ ուղարկում է իր երեխաներին կարաւանի առաջ, իսկ ինքը ձիով հետեւում է կարաւանի ետեւից, երբեմն-երբեմն նստելով պատգարակի վրայ, որպէս զի կերակրէ երեխային։ Ամեն տեղ, ուր կանգ էր առնում կարաւանը, հերոս կինը հոգս է տանում ուտելիքների եւ գիշերելու ապաստանի մասին։ Նա արթուն է մնում եւ գիշերը, դիտելով բանակը եւ հանգստացնելով դժբախտներին։

«Բիրիջիկում, ուր պէտք էր անցնել Եփրատը, տեղական թիւրք իշխանութիւնները յայտնեցին տիկին Մեյրիէին, որ Կ. Պոլսից ստացված է հրաման թոյլ տալու անցնել Ֆրանսիայի հիւպատոսի կնոջը, պնդելով որ այդ հիման վրայ բոլոր մնացածները պէտք է ձերբակալվեն։ Բայց ոչինչ բան չը կարողացաւ կոտրել տիկին Մեյրիէի կամքը. նա կարգադրում է անցկացնել գետի միւս ափը իր երեխաներին եւ յայտարարում է թէ ինքը կանցնէ վերջինը, երբ իր հետ եղած բոլոր մարդիկ միւս ափին կը լինեն։ Վայ թիւրքաց իշխանութիւններին, եթէ նրանք խանգարեն գետն անցնելը եւ գուցէ դրանով պատճառ կը դառնան որ իր երեխան մեռնէ, քանի որ նա առանց կերակրի է մնում գետի միւս ափին. մեղաւորը սաստիկ կը պատժվի։ Քաղաքապետը զիջում է, եւ ամբողջ բանակը անփորձ անցնում է Եփրատի միւս ափը։

«Այսպէս ահա, գիշատիչ քրդերի եւ չէրքէզների հրոսակներով լցված ճանապարհի բոլոր վտանգների մէջ շրջապատված, ճանապարհորդները հասնում են ծովին. տիկին Մեյրիէ տեղաւորում է շոգենաւում ամենքին եւ ինքը ամենից յետոյ մտնում է շոգենաւ։

«Մեզ թւում է—ասում է ի վերջոյ Լիար—որ քաջարի կին m—me Մեյրիէ կարողացաւ, այսպիսի ծանր հանգամանքների մէջ, արժանաւոր կերպով ներկայացնել քաջ, մեծահոգի եւ կարեկցող Ֆրանսիան, եւ կատարելապէս արժանի է պ. Օժիֆրէի պրէմիային, որ նշանակված է «բարձր ինքնազոհութեան համար»։

Ակադեմիան այդ պրէմիան, որի գումարն է 15 հազար ֆրանկ, յատկացրեց դժբախտների պահապան-հրեշտակ հերոսուհուն։

ՆԱՄԱԿ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Սամաղար, յունիսի 27-ին

Մեր կողմերում, կարելի է ասել եւ ամբողջ դաշտային մասերում, արդէն երկու շաբաթ առաջ հունձը սկսվել էր, որը այժմ գիւղացիք վերջացրել են եւ զբաղված են կալսելով։ Խոտահարքը յունիսի սկզբներին սկսվեց եւ մի քանի օրից յետոյ աւարտվեց։

Պէտք է ասած, որ այս տարի համեմատաբար շատ շուտ սկսվեց հունձը, որը արգասիք է այս տարվայ ձմեռ չը լինելուն։ Յունիսի 10-ից սկսեցին հնձել, իսկ մի շաբաթից յետոյ բոլորն էլ վերջացրին։

Այժմ գիւղացիք զբաղված են կալսելով, իսկ շատերն էլ արդէն մաքրել եւ դուրս են բերել իրանց ցորենի մի մասը։ Տարվայ բերքը առատ եւ արդիւնաւէտ տեսակիցն է։ Առւոյտը, խոտն էլ լաւ հունձ տուեցին առաջին անգամ, որը դեռ երկրորդ անգամ էլ կը քաղվի. Ջրի առատ ժամանակ կարող է երրորդ անգամ էլ քաղվել, որը քիչ է պատահում այստեղ։

Ըստ երեւոյթին գիւղացիք ուրախ տրամադրութեան մէջ են, տեսնելով, որ Աստուած իրանց աշխատանքը, ճակատի քրտինքը վարձատրել է լի եւ առատ կերպով։ Երեկոյեան, երբ յոգնած գիւղացիները բարձրանում են կտուրները քնելու, նրանցից շատերը սկսում են երգել իրանց «լէլէ»-ներն ու մեղեդիները, որոնք գիշերային զով քամու հետ խառնվելով, հնչվում մինչեւ դաշտի խորքերը, հեռու, շատ հեռու... Զարքաշ գիւղացին դրանով, կարծէք, ուզում է արտայայտել իր վէրքերն ու վշտերը, գուցէ եւ ուրախութիւնը, որ, վերջապէս, կը վայելէ «հալալ» աշխատանքի քաղցր պտուղը... Բայց երբ գիւղացին մտաբերում է, որ վաղը, երբ մաքրիչ մեքենայով կը մաքրէ իր ցորենը, պէտք է գլխավերեւում կանգնէ իր «աղան», «խալֆան», որին ինքը մի քանի կոդ ցորեն է պարտական... կնճիռները կիտում եւ ակամայ հնազանդվում է բաղդի ճակատագրին...

Գիւղացու ամենամեծ չարիքը այդ «աղա», կամ «խալֆայ» պատուանունի տակ ծպտված վաշխառուներն են, որոնք գիւղացու (ի հարկէ, խօսքս աղքատ գիւղացիների մասին է) ցորենը հանելիս, նրա կալի չորս կողմը հոտոտելով պտտում են եւ, բանալով իրանց հին ու նոր «դաֆթարները», սկսում են ոչինչից բան չը հասկացող պարտապան գիւղացու հետ հաշիւ տեսնել։ Բայց Աստուած հաշիւ համարէ։ Իզուր է խեղճ գիւղացին փորը տրորում, գլուխը պատերովը տալիս հաւատացնելով, որ այս ինչ օրը այսքան կոդ արդէն վերադարձրել է տոկոսի տեղ։ Բայց ում հետ է խօսում... Խեղճը, տեսնելով, որ ինքը կողմնակից չունի, ճարահատեալ լռում եւ ձեռքերը կրծքին դրած գըլխիկոր ականատես է լինում իր կալը կիսով չափ վաշխառուի շտեմարանը լցվելուն։

Ոչ ոք չէ մտածում մեզանում այս մեր անխոնջ եղբայրներին պաշտպանելու, աշխատելով սանձահարել այդ արիւն-քրտինք ծծող «տզրուկների» գրգռված գայլի ախորժակը... Անա թէ ինչու նոյն իսկ ամենաառատ տարիների, այն էլ Արարատեան դաշտի պէս մի տեղում, ժողովուրդը նոյն անմխիթար վիճակի մէջ է լինում. Աւելացրէք սրանց վրայ եւ երբեմնակի տեղի ունեցող բնական պատահարները, ժողովրդի տգիտութիւնն ու կուրութիւնը, եւ այն ժամանակ ամեն բան հասկանալի կը լինի։

Ջրերի սակաւութիւնը եւ անբաւարարութիւնը շարունակվում է, միւս կողմից էլ դրա կարիքն է աւելանում։ Սաստիկ եւ չը տեսնված շոգեր են անում մեզանում. ջերմաչափը արեւի տակ երբեմն R-ի 45° անցնում է եւ օդի շնչելը անտանելի է դառնում։ Երեկոներն էլ, ընդհակառակը, այնպիսի քամի (տեղական լեզուով բոյրազ) է բարձրանում, որ գիւղի փողոցների աղբի եւ աւազի կոյտերը շփվում են մարդու աչքն ու բերանին։ Նահանգապետի հրամանով հարկերը խստիւ հաւաքվում են. գիւղացիներից շատերը անպատրաստ են. նրանց միակ յոյսը «թաժայ» ցորենն է, որը խիստ էժան գին ունի։

Բ. Մարտիրոսեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

—

Յունիսի 24-ին

Մեր քաղաքացիների ուշադրութիւնը այժմ կենտրոնացած է եկեղեցու կառուցման գործի վրայ, որ մի առաջնակարգ խնդիր է տեղական հասարակութեան համար։ Ս. Աստուածածին մայր-եկեղեցին, որ մօտ 8 տարի է, ինչ փակ-

---

հել լապտերը։

Եւ Արմանը զարմանալի ոյժ եւ ճարպիկութիւն գործ դնելով՝ կռւում էր անընդհատ։ Սակայն միւս կողմից՝ յարձակվող յանկարծահաս հսկայական ալիքները միանգամից ներս էին քաշում նրան։ Բայց Արմանը շուտով կրկին երեւաց, այս անգամ արդէն առանց նաւակի—մենակ, ջրի սեւագոյն մակերեւոյթի վրայ, յետոյ դարձեալ աներեւոյթացաւ ալեկոծ զանգուածի մէջ եւ նետվեց ուղիղ Փարոսի ստորոտը՝ ձեռքում բռնած ունենալով մի ինչ որ ծանր, տարօրինակ, անձեւ մի առարկայ։

Պետրոսը վայրկենապէս նետվեց ցած եւ սկսեց օգնելու՝ բարձրացնելու բեռնաւոր ընկերին։

Արմանի բեռը—մի կին էր։

Երկու ընկերներն անմիջապէս տարան նրան իրանց սենեակը, պառկեցրին մահճակալի վրայ, գլուխը ցած դրեցին, որպէս զի ականջների եւ բերանի մէջ լցված ջուրը դուրս թափվի։ Կարճ միջոցից յետոյ, նա մի թոյլ հառաչ արձակեց եւ ամբողջ մարմնով սկսեց դողալ։

—Նա մրսում է, ասաց Պետրոսը։

—Այո, հարկաւոր է նրա զգեստները հանել, այլապէս նա կը սառչի, պատասխանեց Արմանը։

Եւ առանց տատանվելու, միմիայն դժբաղդին ազատելու դիտաւորութեամբ, նրանք անմիջապէս հանեցին նրա բոլոր թաց զգեստները եւ պառկեցրին վերմակի վրայ, վառարանի մօտ։

Սակայն այդ րոպէին յանկարծ երկուսին եւս մի զարմանալի զգացմունք տիրեց, երկուսն եւս զգացին իրանց ներքին աշխարհում առաջին անգամ մուտք գործած յեղափոխութեան ալեկոծումները... Լուռ, բոլորովին իրար մոռացած, նրանք սառածի նման կանգնած էին, առանց հեռացնելու հայեացքները երիտասարդ կնոջ գեղեցկաձեւ մարմնի վրայից։ Նրա գեղեցկութիւնը, մանաւանդ վառարանի աղօտ կախարդական լոյսից, նրանց կատարեալ խելացնոր էր դարձնում, մոռացնում նրանց առողջ դատողութիւնը եւ առաջ էր բերում անմիտ, անսանձական զգացումներ, վայրենի հակումներ...

Նրանց հայեացքները անսպասելի կերպով իրար հանդիպեցան, սակայն այլ եւս չը կար նրանց մէջ առաջվայ ընկերական այն ջերմ սիրոյ արտայայտութիւնը։ Ընդհակառակը, նրանց մէջ այժմ պարզապէս նկատելի էր անվստահութիւն դէպի իւրաքանչիւրը, նոյն իսկ խորին արհամարհանք, ատելութիւն։

Արմանը շտապով իր վերմակով ծածկեց կնոջ մերկութիւնը։

Այդ րոպէին երիտասարդ կինը բաց արեց աչքերը եւ երկիւղով նայեց իր շուրջը, արտասանելով մի քանի անկապ խօսքեր։

—Հանգստացէք, ասաց Պետրոսը ռուսերէն լեզուով, դուք փրկված էք... Խեղճ կինը ամօթից աւելի պինդ փաթաթվեց վերմակի մէջ եւ հազիւ լսելի ձայնով արտասանեց ռումիներէն.

—Ես ոչինչ չեմ հասկանում։

Արմանը չափազանց ուրախացաւ, որովհետեւ ապրելով Ռումինիայում մի քանի տարի, նա սովորել էր նրանց գաւառաբարբառը։ Նա կնոջ ասածը հասկանալով, ծունկ չոքեց նրա առջեւ եւ մի առանձին մխիթարիչ ձայնով հանգստացնում էր դժբաղդ կնոջը, որը դառնապէս, կսկըծալից արտասուքով ողբում էր իր ծնողների անդարձ կորուստը, որոնք նոյնպէս խեղդվեցին նաւի խորտակման միջոցին։

Պետրոսը ոչ մի բառ չը հասկանալով, չարամտութեամբ լսում էր այդ երկուսի զգացված խօսակցութիւնը։

Յանկարծ նրա բռունցքները սեղմվեցին եւ նա արիւնացնելու չափ կծեց իր շրթունքները։ Անծանօթուհու հայեացքը դարձաւ դէպի Արմանը եւ նրա քնքոյշ դէմքի վրայ փայլեց թոյլ, հազիւ նկատելի գոհունակութեան ժպիտ։

—

Այս դէպքից յետոյ, Պետրոսն ու Արմանը իրար հանդիպելուց խոյս էին տալիս։ Երբեմն միայն խօսում էին, այն էլ պաշտօնական կարճ ֆրազներով։ Սակայն երբ ղրիմցին իր պաշտօնումն էր լինում, Արմանը երկար զրուցատրութիւններ էր անում երիտասարդ ռումինուհու հետ։

Դա մի ռումինիացի գիւղական ջահել աղջիկ էր, գեղեցիկ դէմքով, առողջ կազմուածքով, վառվռուն, արտայայտիչ աչքերով եւ զգայուն ու կրակոտ շրթունքներով։

Նա պատմեց, թէ ինչպէս պատրաստվելիս է եղել ծնողների հետ ճանապարհորդութիւն կատարելու դէպի Քերչ՝ իր կորած եղբօրը որոնելու համար եւ այնուհետեւ վերադառնալու Վառնա քաղաքը, եւ թէ ինչպէս այդ սոսկալի խորտակումը հիմնաւորապէս ոչնչացրեց իր ծրագիրները։

Այժմ ինչ պէտք է անէր նա։ Արմանը ժպտաց. նա միանգամայն մոռացաւ իր հարսնացուին, որ ամբողջ երեք տարի սպասում էր նրան, մոռացաւ իր տուած երդումները, տասնեակ անգամ կրկնած խոստումները եւ բացականչեց.—մենք կը պսակվենք... Դուք կը լինէք իմ կինը...

Երիտասարդ կինը մի քաղցր հայեացք գցեց Արմանի վրայ. Նրա սիրտը ուժգնապէս բաբախում էր, նա յուզմունքից ամբողջ մարմնով դողում էր։ Պարզ էր, որ նա հաւանել էր արդէն բուլղարացի հային։ Նրա վրայ ազդել էին Արմանի գեղեցիկ, սեւ աչքերը, դէմքի ուղիղ գծագրութիւնը, գեղեցիկ գանգուր մազերը... Եւ առանց մի րոպէ լուրջ դատելու, ենթարկվելով միայն իր սրտի րոպէական թելադրութեանը, նա իր գլուխը խոնարհեցրեց նրա ուսի վրայ, եւ նրանց երկուսի դողդոջուն շրթունքները հպվեցին, դրոշմելով երկար, հնչիւն կըրքոտ համբոյրներ։

Մի անգամ երեկոյեան, երբ հերթակալը կըրկին Պետրոսն էր, նա չը կարողացաւ երկար մնալ աշտարակի վրայ—վատ զգաց իրան. արիւնը խփեց նրա գլխին, քներակները սաստիկ զարկվում էին, տեսողութիւնը մթայլվում։ Նրա սիրտը բաբախում էր մի ինչ որ նախազգացումից. նա շտապով իջաւ ցած եւ անսպասելի կերպով մտաւ սենեակ...

Արմանն ու երիտասարդ ռումինուհին, առանց մի փոքր նախազգուշութիւն ձեռք առնելու, նստած էին երկար թախտի վրայ եւ փոխադարձ ջերմ համբոյրներ էին շնորհում իրար...

Պետրոսը անակնկալ կերպով ներկայ լինելով այս տեսարանին, կատարելապէս խելագարվեց։ Չը տալով ոչ մի հաշիւ իր գործողութիւններին, նա յափշտակեց պատից կախված սուրը եւ յարձակվեց Արմանի վրայ։ Վերջինս արեան մէջ շաղախված՝ ընկաւ գետին։

Ոճրագործը սարսափահար եղած՝ նայեց իր զոհի վրայ, յետոյ դժբաղդ աղջկայ վրայ, որը երկիւղից կուչ էր եկել սենեակի մի անկիւնում եւ մի տեսակ վայրենի հեծկլտոցներ էր արձակում։

Նա վայրկենապէս զղջալով իր արածի վրայ, խելագարի նման սկսեց իր մազերը փետել։ Սառը քրտինքը ծածկեց նրա ճակատը, գլուխը եւս պտոյտ էր գալիս։ Նա մի երկու քայլ առաւ դէպի դժբաղդ, գլուխը կորցրած աղջիկը, բայց սայթաքելով արեան լճակում՝ ընկաւ իր ընկերոջ դիակի վրայ։ Այն ժամանակ նա ծունկ չոքեց եւ շնչասպառ եղած՝ սկսեց «Հայր մերը» մրմնջալ, որի վերջին խօսքերը ասելիս՝ խրեց իր կուրծքը նոյն չարաբաստիկ դաշոյնը...

—

Կէսօր էր։ Ալեկոծութիւնը ամբողջ երեք չորս օր շարունակվում էր անընդհատ։ Փարոսը չէր լուսաւորվում եւ այդտեղից անցնող նաւերը հէնց Փարոսի մօտ էին խորտակվում։

Եւ երբ ժամանեց նաւը, բերելով իր [illegible] հարսներից եւ ծնողներից նամակներ՝ նաւաստիները դեռ եւս հեռուից նկատեցին, թէ ինչպէս ագռաւների ահագին երամներ էին սաւառնում Փարոսի շուրջը. իսկ նրա աշտարակի վրայ երեւում էր մի տարօրինակ էակ, որը դէպի երկինք բարձրացրած ձեռքերով, անկարգ, գըզգըզված մազերով, արձակում էր վայրենի, ոչ մարդկային մի ծվոց։

Ցար. Մ. Թումանեան

Հին-Ղրիմ.

...ված մնում էր խարխուլ լինելու համար, արդէն քանդել են եւ կամենում են նորից շինել։ Եկեղեցու հին շէնքի քանդելու աշխատանքին, որ 1000-ից աւելի փող կը նստէր հասարակութեան վրայ, ձրիաբար մասնակցեցին տեղիս «ամքաները» եւ այլ դասակարգերը։ Ամէն մի «ամքա» առանձին-առանձին խմբով՝ հերթով աշխատում են եկեղեցու շէնքը քանդելու եւ հիմքը փորելու վրայ։ Աշխատանքին մասնակցում են նաեւ առաջնակարգ վաճառականները անձամբ, որոնք բահն ու բրիչը ձեռքները առած՝ բանում են թօղակալած, քրտնաթոր։ Նոյն իսկ շրջակայ գիւղացիներ, գործակալի յորդորմամբ, մասնակցում են մեր եկեղեցու աշխատանքին՝ իրանց սայլերով ձրիաբար քար ու հող կրելով։ Հասարակութիւնը իր անկեղծ շնորհակալութիւնն է յայտնում այդպիսիներին։ Չը մոռանամ յիշել, որ աշխատութեան ամբողջ ընթացքում ամէն օր նուագում է ասիական երաժշտութիւնը—դափ ու զուռնան, աւելի գործելու եռանդ ներշնչելով բանւորներին, որոնք, իրաւ որ, մի սիրտ եւ մի հոգի դարձած աշխատում են անտրտունջ, օրեկան 200—300 հոգի ձրի բանւոր տալով։ Իսկ դրանց բոլորին ճաշելու համար ամէն օր պատրաստվում է «մատաղ»՝ բանողների սեփական ծախքով, որ նիւթական քիչ զոհողութիւն չէ լինում, քանի որ հեշտ չէ մի կողմից անձնական գործից յետ մնալ, իսկ միւս կողմից էլ աւելորդ ծախսեր ունենալ։

Եկեղեցու կառուցումը արդէն կապալով է տրված նահանգական ինժեներ պ. Միրզոյեանցին 18,000 րուբլիով, որ պարտաւոր է մէկ ու կէս տարվայ ընթացքում աւարտել։ Իսկ շէնքի նիւթերից քաղաքը պարտաւոր է հայթայթել 150 տակառ ցեմենտ եւ ամբողջ քարը ու աւազը կրել, որոնք հաշւելով կողմնակի ծախսերի հետ՝ կը լինի մօտ 7000 րուբլի։ Ուրեմն եկեղեցին շինելուց եւ պատրաստելուց յետոյ կը նստի մօտ 25,000 ր. որը թանգ չէ, եթէ կարգին բան շինվի։ Սակայն մեր եկեղեցին այն աստիճան աղքատ է, որ այդ գումարը ոչ միայն մէկ ու կէս տարում, այլ տասն տարումն էլ անկարող է վճարել, ուստի, կառուցման գործը չը յետաձգելու նկատմամբ, տեղացի պարոններ Խ. Բուդումեանց եւ Հ. Խաչատրեանց փոխարինաբար զիջեցին 3000-ական րուբլի իւրաքանչիւրը, որ եւ 6000 ր. իսկոյն յանձնեցին պ. Միրզոյեանցին, որը պարտաւոր է անմիջապէս սկսել կառուցումը, երբ քաղաքացիք հիմքը փորած եւ պատրաստած կը լինեն իր ցոյց տուած ծրագրով։ Միւս մնացեալ կապալագինը—12,000 րուբլի—քաղաքը պարտաւորել է վճարել իւրաքանչիւր 6 ամսում 6000-ական րուբլի։

Մի քանի օրից յետոյ հիմքը պատրաստ կը լինի եւ եկեղեցու շինութիւնը կը սկսվի։ Այդ պատճառով, ապագայ վճարումների համար արդէն հանգանակութիւն է բացվել տեղական ժողովրդի մէջ, նախագահութեամբ գործակալ Խորէն վարդապետ Մուրադբէկեանի, որը, ամէն անգամ ծխականների ժողով կայացնելով իր մօտ, ցուցակագրում է նուիրողների նպաստները ստիճանաբար։

Գ. Սինանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիսի 1-ին Կովկասի կառավարչապետի օգնական գեներալ-լէյտենանտ Ա. Ֆրեզէ ճանապարհ ընկաւ Ալէքսանդրոպոլ։

—

Կարա-Մուրզայի աշխատութիւնների տպագրութեան համար Բալախանիից, Մ. Եսայեանի միջոցով, ստացանք 10 ր.։ Նուիրատուներն են՝ «Անդրանիկ» գործարանից—տիկ. Ա. եւ Կ. Մանուչարեաններ 3 ր., Մ. Տէր-Դանիէլեանց 2 ր., «Միներվա» նաւթահանքից—տիկ. Ս. Միրզաբէգեան եւ Մ. Յովհաննիսեան—2-ական ր., Մ. Աստամեան եւ Կ. Գրիգորեան 50-ական կոպ.։ Նախկին գումարի հետ ունենք 1185 ր. 80 կ.։

—

Պետերբուրգից «Кавказъ» լրագրին հեռագրում են. «Հրատարակված է անասնաբուժական հսկողութիւնը ուժեղացնելու մասին Անդրկովկասեան երկրում»։

—

Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց Թիֆլիսի արհեստաւորների աւագի պաշտօնում Մ. Ռաֆայէլովին, Սերոբեանցի տեղ, որին նահանգապետը չէր հաստատել։ Երկրորդ ընտրութիւնների ժամանակ Կարապետ Սերոբեանցը ընտրվել էր արհեստաւորների աւագի կանդիդատ, բայց նահանգապետը հնարաւոր չը համարեց հաստատել նրան այդ պաշտօնում եւս, այդ պատճառով արհեստաւորների աւագի կանդիդատի պաշտօնը ազատ է։ Արհեստաւորների նոր աւագը արդէն ստանձնեց իր պաշտօնը։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ներքին գործերի մինիստրը հարց է յարուցել գաւառական զինւորագրական ատեանների անփոփոխ անդամների պաշտօններ հիմնելու մասին, որոնք պէտք է կատարեն այդ ատեանների ամբողջ գործավարութիւնը։ Ռէֆորմի նախագիծը արդէն առաջարկված է պետական խորհրդի քննութեանը։ Այդ հարցը, երեւի, կը վճռվի ոչ ուշ 1903 թուի յունվարից։

—

Ներկայ տարում հաղորդակցութեան ճանապարհների ինստիտուտում կարող են ընդունվել ընդամենը 100 մարդ I-ին կուրսում, 15 հոգի—երկրորդ կուրսում, 16 հոգի—երրորդ կուրսում։ Տեխնոլոգիական ինստիտուտում, Պետերբուրգում, առաջին կուրսում 250 վականսիա կայ։ Խնդիրքներ ինստիտուտի դիրեկտորի անունով ընդունվում են, սկսած յուլիսի 17-ից մինչեւ օգոստոսի 10-ը, իսկ բարձրագոյն դըպրոցներն աւարտած հրէական դաւանութեան պատկանող անձինք պէտք է խնդիրք տան ոչ ուշ օգոստոսի 1-ից։ Քննութիւնները նշանակված են օգոստոսի 16-ին, 17-ին, 18-ին, 20-ին եւ 21-ին։ Քաղաքացիական ինժեներների ինստիտուտում վականսիաների ճիշտ թիւը դեռ եւս չէ որոշված։

—

Քաղաքացիական կանոնագրքի նախագիծը կազմող յանձնաժողովը ուղարկեց յայտնի իրաւաբաններին եւ հիմնարկութիւններին ընտանեկան եւ տոհմական կալուածական իրաւունքի նախագիծը։ Այդ նախագիծը սահմանում է ամուսինների անջատ բնակութիւնը, այնպէս որ անջատ ապրելու ժամանակ պէտք է զաւակները հօրը տրվեն, իսկ աղջիկները՝ մօրը։ Ամուսնութիւնը լուծվում է, եթէ ամուսնու կեանքի դէմ փորձ է լինում կամ ամուսիններից մէկը խըստասրտութեամբ է վարվում միւսի հետ. մըտցնվում է սահմանափակումն եւ զրկումն ծնողական իշխանութիւնից, արտաքոյ ամուսնութեան երեխաներին կամաւոր ճանաչումն եւ այլն։ Ապահարզանային դատերի առիթով նախագիծը նոր կանոն է մտցնում, այն է հոգեւոր դատարանին տրված խնդիրքը ապահարզանի մասին, ամուսնական հաւատարմութիւնը խախտելու պատճառով, ուղարկվում է քաղաքացիական դատարանը՝ անառակութեան փաստը հաստատելու համար։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ գիշեր այստեղի պօստում տեղի ունեցաւ մի յանդուգն գողութիւն։ Անյայտ չարագործները հարեւան քարվանսարայից սկսել են ական փորել եւ դուրս գալով պօստի գանձարանի սենեակը՝ կոտրել են սնդուկը եւ տարել եղածը— բոլոր կանխիկ դրամը ու արժէք ունեցող թըղթերը։ Տարած փողի քանակութիւնը յայտնի չէ. խօսում են 5 հազարից մինչեւ 20 հազար։ Եռանդուն միջոցներ են ձեռք առնված չարագործներին գտնելու համար»։

—

Էջմիածնի գաւառի ՍԱՄԱՂԱՐ գիւղից մեզ գրում են. „Նախորդ տարիների բորենին այս տարի էլ յայտնվել է մեզանից 10—12 վերստ հեռու գտնվող Փաթրինջ անունով թուրք գիւղում։ Գիշերվայ այն ժամին, երբ ամէն մարդ յոգնած խորը քնած է լինում, այդ գազանը յիշեալ գիւղում մօտենում է մի ցածլիկ կտուրի, որտեղ մարդ եւ կին իրանց որդու հետ (10—12 տարեկան) քնած են լինում։ Վարպետութեամբ բարձրանում է այնտեղ, եւ երեխային խեղդելուց յետոյ, ցած գլորում գետին, ինքն էլ ետեւից իջնում եւ կիսով չափ ուտելուց յետոյ, թողնում բաղի մէջ ու փախչում է։ Յանկարծ մայրը ձեռքը տանում է երեխայի կողմը, կամենալով նրան վերմակով ծածկել, բայց տեսնում է, որ երեխան չը կայ... Ամուսնուն զարթեցնում է իսկոյն եւ սկսում են դրացիներին օգնութեան կանչել, որոնք ճրագով գալիս են եւ գտնում յիշեալ տղային բաղի մէջ արիւնաթաթախ եւ այլանդակված... Հետեւեալ օրը գաւառապետը առաջին մասի պրիստաւի հետ գնում եւ ստուգում են դէպքը եւ սկսում են գազանին որոնել, բայց անաջող է անցնում»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Ասխաբադը իր շրջակայքով լցված է մորեխներով, որոնք դաշտում չը գտնելով ուտելու բոյսեր, լցվել են այգիները, բանջարանոցները եւ կատարելապէս ոչնչացրել։ Տեղական վարչութիւնը մտածում է միջոցներ ձեռք առնել փչացնելու Անդրկասպեան երկիրը աւերող այդ հիւրերին»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Հեռագիրն արդէն հաղորդեց, որ անգլիական առաջին մինիստր լորդ Սօլսբիւրի հրաժարական տուեց եւ նրա տեղը նշանակվեց Բալֆուր։ Լրագիրները հաղորդում են, որ Սօլսբիւրին արդէն յոգնածութիւն էր զգում եւ վճռել էր թագադրութիւնից յետոյ հրաժարական տալ։ Առաջին մինիստրի թեկնածուներ համարվում էին Բալֆուր, լորդ Լանսդօուն եւ Չէմբէրլէն։

—Կաթօլիկ եկեղեցին վճռեց մի քանի շատ համեստ զիջումներ անել կաթօլիկների եւ ոչ-կաթօլիկների խառն ամուսնութիւնների մէջ։ Եկեղեցին, ճիշդ է, առաջ էլ թոյլ էր տալիս այդպիսի ամուսնութիւններ, բայց երեք պայմաններով. 1) պսակվող կաթօլիկը պէտք է պարտաւորվէր ամէն միջոցներ գործ դնել իր ապագայ ամուսնուն կաթօլիկ դարձնելու համար. 2) երեխաները պէտք է կրթվեն կաթօլիկութեան մէջ եւ 3) ամուսնացողները չեն կարող կրկին անգամ պսակվել ոչ-կաթօլիկ քահանայի ձեռքով։ Որովհետեւ 1868 թւին քաղաքացիական օրէնքով վերացվեց կաթօլիկ քահանաների մօտ պսակվելու պարտաւորութիւնը, վերոյիշեալ ծանր պայմանները այն հետեւանքն ունեցան, որ խառն պսակադրութիւններ սկըսեցին կատարվել առանց կաթօլիկ եկեղեցու որ եւ է մասնակցութեան։ Տեսնելով այդ բանը, կաթօլիկ հոգեւորականութիւնը վճռեց զիջումներ անել, եւ եպիսկոպոսների խորհուրդը վճռեց հրատարակել նոր հրահանգ քահանաների համար։ Այդ հրահանգի համաձայն, եթէ պսակվողները կը հրաժարվեն ենթարկվել վերոյիշեալ պայմաններին, քահանան չը պէտք է նրանց պսակէ եկեղեցում, բայց կարող է օգտվել Տրիդէնտեան ժողովով իրան տուած իրաւունքից՝ վաւերացնել պսակադրութիւնը իր չէզոք ներկայութեամբ։

—Անգլիական կառավարութիւնը հեռագրեց յուլիսի 5-ն ն. տ. բրիտանական կօլօնիաների ծայրագոյն կոմիսարին Հարաւային Աֆրիկայում, լորդ Միլներին՝ Կապի գաղթականութեան մէջ սահմանադրութիւնը վերացնելու հարցի վերաբերմամբ, թէ անգլիական կառավարութիւնը հրաժարվում է վերացնել սահմանադրութիւնը այն հիման վրայ, որ շատ հաւանական է, որ ոչ հեռու ապագայում կը կազմվի բոլոր բրիտանական գաղթականութիւնների դաշնակցութիւնը Հարաւային Աֆրիկայում։

—Բօէրական գեներալներ՝ Խրիստիան Դէվէտ, Լուի Բոտա եւ Դելարէյ շուտով կը գան Ուտրեխտ, Հօլլանդիա, տրանսվաալեան նախկին նախագահ Կրիւգէրի հետ տեսակցելու համար։ Շատ հաւանական է, որ այն ժամանակ կը հրատարակվեն անգլօ-բօէրական խաղաղութեան պայմանների մինչեւ այժմ անյայտ մանրամասնութիւնները. գոնէ այդպէս են հաւատացնում Կրիւգէրին մօտ բօէրական շըրջաններում։

—Յուլիսի 17 եւ 18-ին Բրիւսսէլում կը բացվեն հայասէրների միջազգային կօնգրէսի նիստերը։ Ամէն տեսակ կուսակցութիւնների, դաւանութիւնների եւ այլն մարդիկ յայտնել են պատրաստակամութիւն մասնակցելու կօնգրէսին եւ միասին աշխատելու, որ եւրօպական պետութիւնները եւ հասարակական կարծիքը հետաքրքրվեն հայերի դրութեամբ։ Կօնգրէսին մասնակցողների մէջ յայտնի անուններն են. Անգլիա—լէդի Կավենդիշ, պատգամաւորների ժողովի անդամներ Ջէմս Բրայս, սըր Կենվայ, Րէյդ, Շվան, Մասսինգամ («Daily News»-ի հրատարակիչ). Ֆրանսիա—Անատօլ Ֆրանս, Լավիսս, Ժիւլ Լըմետր, Ֆ. Պասսի, Դիւկլօ, սենատոր Դեմօն, Ժորժ Կլեմանսօ, Դելպեշ, պատգամաւորներ. կոմս դը-Մէօն, Ժօրէս, Կամիլ Պելտան, Դենիս-Կօշեն, դ'Էստուրնէլ դըԿօնստան, Էյնար, Պրեսանսէ, Ֆլուրանս, Բուանէ, Սեմբա եւ ուրիշներ, եպիսկոպոս Շարմըտան, Կիլեար։ Ռուսաստան—դե-Րօբերտի, Իւ. Ղամբարօվ եւ ուրիշներ. Գերմանիա—Բեբել, Բերնշտէյն. Աւստրիա—բարօնուհի Սուտնէր. Բելգիա—կոմսուհի Ստէյնլէյն, մինիստր Լեժէն, սենատորներ՝ Գուզօ դը-Լագէ, Լաֆօնտան եւ ուրիշներ, պատգամաւորներ Վան-դեր-Վիլդէ եւ ուրիշներ. Իտալիա—սենատոր Ասկօլի, պատգամաւոր Է. Ֆերրի եւ ուրիշներ. Հօլլանդիան եւ Դանիան նոյնպէս ուղարկում են իրանց պատգամաւորներին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 յուլիսի

ԿԻԵՎ։ Բացվում է բժշկական արագ օգնութիւն հասցնելու ընկերութիւնը՝ դժբաղդ դէպքերի ժամանակ օգնութեան հասնելու նպատակով։ Մօտ չորս հարիւր անդամներ կան. նախագահը քաղաքագլուխն է։

ՊԷՆԶԱ։ Բացված է ռուսաց Կայսերական տէխնիկական ընկերութեան Պէնզայի բաժանմունքը։

ՕԴԷՍԱ։ Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլօվիչ այսօր առաւօտ ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագաւորի առողջական դրութիւնը շարունակում է բարւոքվել։ Ընդհանուր դրութիւնը շատ լաւ է։ Վէրքը լաւ է բուժվում։

ՀՌՕՄ։ «Popolo Romano» նկատելով, որ Ցարը եւ Թագաւորը կապված են ոչ միայն անուղղակի ընտանեկան կապերով, բայց եւ համակրութիւններով, որոնք ծնունդ են առել անձնական բարեկամութեան հողի վրայ, յայտնում է, որ միանում է ռուսական հեղինակաւոր լրագիրների սրտագին խօսքերին եւ վկայում է, որ երկու երկիրների շահերի միջեւ չէ կարող գոյութիւն ունենալ լուրջ հակառակութիւն եւ ոչինչ չէ կարող արգելել հաստատելու նրանց մէջ ամենաանկեղծ օրինական բարեկամութիւն։ «Patria» ասում է։ «Թագաւորը Ցարի ցանկալի հիւրն է եւ բերում է նրան ամբողջ ազգի ողջոյնը»։

ԿԻԵՎ։ Վախճանվեց իր սեփական Վիշնիա կալուածքում, Պօդօլի նահանգում, Ալէքսանդրա Անտօնօվնա Պիրօգօվա, հռչակաւոր վիրաբոյժի այրին, 77 տարեկան հասակում։ Նա յայտնի էր իր ընդարձակ բարեգործութեամբ եւ Կիեւում մի քանի հիւանդանոցներում հիմնեց մահճակալներ իր ամուսնու անունով։

ՀՌՕՄ։ Քանդվեց Սան-Մարկօ զանգակատունը, հետը տանելով Լօդժէտա Սան-Սօվինօ։ Յոյս ունեն, որ մարդկային զոհեր չը կան։ Հրապարակը, որի վրայ գտնվում էր հօյակապ յիշատակարանը, քարերի եւ բեկորների կոյտով է ծածկված երեսուն մէտր բարձրութեամբ։ Սկսել են մաքրել տեղը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յուլիսի 1-ին Իտալիայի թագաւորը «Ալէքսանդրիա» Կայսերական զբօսանաւով առաւօտեան 9 ժամ 30 րօպէին ճանապարհ ընկաւ Պետերհօֆից Պետերբուրգ եւ Պետերբուրգ ժամանեց առաւօտեան 10 ժամ 45 րօպէին։ Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով. նաւահանգստի մօտ կառուցված է կամար, զարդարված դրօշակներով եւ Թագաւոր Կայսրի ու Թագուհու անուան սկզբնատառերով «Saloe» մակագրութեամբ։ Նաւահանգստում Թագաւորին դիմաւորեց փոխ-ծովապետ Ավէլան եւ Դէլիվրօն, փոխ-ծովապետ Մօլլաս, քաղաքապետի պաշտօնակատարը, կոմենդանտը, նահանգապետը եւ քաղաքագլուխը. վերջինը ֆրանսերէն ճառ ասեց եւ մատուցեց աղ ու հաց. Թագաւորն ընդունեց եւ շնորհակալութիւն յայտնեց, ապա ինքն անցաւ եւ իր առջեւից թողեց անցնել պատուաւոր պահակախումբը։ Ապա ավիտայով Կայսերական «Պետերհօֆ» նաւով գնաց Պետրօպավլօվսկի ամրոցը։ Արծաթէ պսակ դընելով Կայսր Ալէքսանդր III-ի գերեզմանի վրայ, Թագաւորը իշխան Դօլգօրուկօվի ուղեկցութեամբ այցելութիւններ գործեց արտաքին գործերի մինիստրին եւ դեսպաններին եւ ուղեւորվեց իտալական դեսպանութեան բնակարանը հանդիսաւոր նախաճաշին, որ տրվում էր արքայական պալատի կողմից պետական բարձր պաշտօնեաներին։ Նախաճաշից յետոյ ներկայացան Պետերբուրգի, Մօսկվայի եւ Օդէսայի իտալական կօլօնիաների պատգամաւորութիւնները։ Երրորդ ժամին Թագաւորը գնաց Ձմերային պալատը, ուր տեղի ունեցաւ դիպլօմատիական մարմնի ընդունելութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Սօլսբիւրիի հրաժարականը ոչ ոքի չը զարմացրեց։ Մի քանի ամիս առաջ յայտնի էր, որ նա ույժ չունէր դիմադրելու իր ամուսնու մահվան վշտին։ Թէպէտ եւ նրա առողջական դրութիւնը չը վատացաւ, սակայն բազմամեայ պաշտօնական աշխատանքները առանց հետեւանքի չը մնացին։ Որովհետեւ Սօլսբիւրի միայն ձեւական գաղտնի պահպանողն էր համարվում կնիքի, այդ պատճառով մինիստրութեան ներկայ կազմի մէջ էական փոփոխութիւններ չեն սպասվում. Բալֆուրին, որպէս գանձարանի առաջին լորդին եւ համայնքների ժողովի լիդէրին առաջին մինիստր նշանակելու պատճառով, վերջին տարիների սովորական կարգն է հաստատվելու, որից շեղումն թոյլ էր տրված Սօլսբիւրիին նշանակելու ժամանակ։

2 յուլիսի

ՊԵՏՐՕՎՍԿ։ (Դաղստանի շրջան)։ Այսօր մտցրված է արքունական օղեվաճառութիւնը Դաղստանի շրջանում։

ԼՕԴՁ։ Եկել են բազմաթիւ գնողներ կայսրութեան զանազան ծայրերից. Մօսկվայի խոշոր առեւտրականները Լօդզիից տարան ապրանք աւելի քան չորս միլիօն րուբլու արժողութեան. շատ են գնում հարաւ-արեւմտեան

նահանգների վաճառականներէր։ Սեզոնը կը շարունակվի մինչեւ օգոստոսի սկիզբը։

ԻՒՐՈՒՍԿԻՆԿԻՆ։ Հանքային ջրերի վաննաների չհասութիւնը սպառվեց, միջոցներ են ձեռք առնված ապահովելու վաննաների արդէն կարգաւորում գտնվող հիւանդների համար։

ԱԹԵՆՔ։ Բուխարեստի յունական դեսպան Արգիրոպուլօ նշանակված է Պետերբուրգում։

ՑԵՏԻՆԵ։ Թիւրքաց միասին պաշտօնապէս ընդունվեց զինուորական պատերազմի։ Ֆրանսիական կառավարութեան ներկայացուցիչը յանձնեց իշխանուհի Միլիցիա Պաւլովնա Լէգիոնի չքանշանը, Լուբէի կողմից բարեկամութեան յայտնելով։

ՀՌՈՄ։ Լրագիրները մեծ երախտագիտութեամբ ընդգծում են Թագաւորին արած ընդունելութիւնը։

ՊԵԿԻՆ։ Պետութիւնների ներկայացուցիչները ուղարկեցին չինական կառավարութեանը համանման յայտագիր վարչութիւնը զոդափոխելու հարցի վերաբերմամբ Տեանցզինում։

ՀՌՈՄ։ Վենետիկում խորհրդակցում սուրբ Մարկոսի զանգակատունը վերականգնելու ժամանակ ոչնչացած Լօջէտտա Սան-Մարկոյի, պրոկուրատորիայի կամարը և արքայական պալատի գրադարանի զանգերը։ Որոշվեցին սպառնացող վտանգը հեռացնելու համար քանդել այդ մինչեւ պատառոտված հրապարակը մաքրելը ժողովրդեան։ Եւ գրա չհասնելու պատճառով, սակայն կան մի քանի վիրաւորվածներ։ Այսօր երեկոյեան քաղաքին խորհուրդը հրաւիրված է արտակարգ նիստի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արդարադատութեան մինիստր Մուրաւեօվի Պետերբուրգից հեռանալու պատճառով, գործերի կառավարութիւնը յանձնված է ամենաբարձր Շէմանին։

Ցուլիսի 2-ին երեկոյեան մայրաքաղաքի լրագիրները տեղեկութիւններ ստացան Լօնդոնի վրա տեղի ունեցած սարսափելի Թշնամութեան մասին։ Ցունիսի 29-ին «Լօնդոն» նավը, որ երթեւեկում է Վարշավայի երկաթուղու Պրէօբրաժէնսկայա կայարանի եւ Միքսի տեղի միջեւ, ջրի տակը գնաց։ Ալաստվելու միայն տասնութ կամ նավավարը վրա գտնվողներից։ Գանիւանդներում գտնվողները խեղդվեցին։ Մեռածների թիւը դեռ եւս չէ որոշված։ Կարծում են, որ նրանց թիւը լինելու է երեսունից մինչեւ վաթսուն հոգի։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱՄՈՒՐՃ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆՈՒՆՈՒԱՐԴԵԱՆԻ
(Գոլովին, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏԵՐԸ

Բ. Ն. Նուռուարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, մինեռական (սիֆիլիս) և միզային հիւանդ.
Ն. Մ. Զիկովսկի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Ն. Ի. Դզնլիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Քաքանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Գ. Ա. Թարխանեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ի. Դզնլիեվ—6—7 ժ.
Գ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. Նուռուարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Ց. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բըժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ
ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ
ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ
(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսից ծոցի առեւտուրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի անաւոր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon C. G. Buchire Persian-Gulf. 23—100

ԹԱՐԳՄԱՆՎՈՒՄ Է
Պօտապենկոյի
„ԳԵՆԵՐԱԼԻ ԴՈՒՍՏՐԸ"
1—8 Ս. Վ. Բաբիեան

Պարսկաստանի Մեշեդիսեր (Խօրասան) քաղաքի մի հայ ընտանիքի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺՈՒՀԻ
որ կարողանայ պարապել հայերէն, ռուսերէն եւ ձեռագործ մի 8 տարեկան օրիորդի հետ։ Պայմանների մասին դիմել Ա. Գալստեանին, Рейтерская ул. д. № 21, առաւօտեան 8—11 ժ., երեկոյեան 5—7 ժ.
(չ. ռ. կ.) 1—3

ՎԻԵՆՆԱ
ԲԺ. Պ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ
տալիս է խորհուրդներ և ուղեկցում է հիւանդներին դէպի մասնագէտները եւ պրոֆեսօրները։
Հասցէս՝ Dr P. Afrikian, Wien, 8 Dorotheergasse, III stock.
(չ. հ.) 10 - 60

ՊԵՏԱՏԻԴՕՐՍԿ
ԲԺԻՇԿ Ք. ԳԱՆՁՈՒՄԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներին բոլոր տարին
Առաւօտեան . . . . . 9½—12
Երեկոյեան. . . . . . 5 — 7
Հայոց եկեղեցու դիմաց, տուն Դավիդովի։
(չ. չ.) 13—16

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ,

Վօկզալնայա փողոցի վրա, Քրիստափոր Քալանթարեանի ժառանգների տանը, № 10, ներկայ 1902 թւի յուլիսի 1-ից,
ԵՍ, ԱՂԱԲԷԿ ԿԱՐՃԻԿԵԱՆՑՍ
բացել եմ պահեստ եւ վաճառանոց
ԱՂԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ
ԿՈՂԲԻ արքունական ԱՂԱՀԱՆՔԵՐԻ
որ կապալով վերցրել է Կարսի 1-ին կարգի վաճառական Զաքար Մանուկեան Ջանփոլադեանցը
Իմ պահեստում վաճառվում են. 1) Բարձր տեսակի խոհանոցի աղացած աղ. 2) Խաչքար աղ, եւ 3) Վառօղաձիգ աղ։ Որի մասին պատիւ ունեմ յայտարարելու ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան
Խորին յարգանօք՝
2—4 Աղաբէկ Կարճիկեան

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

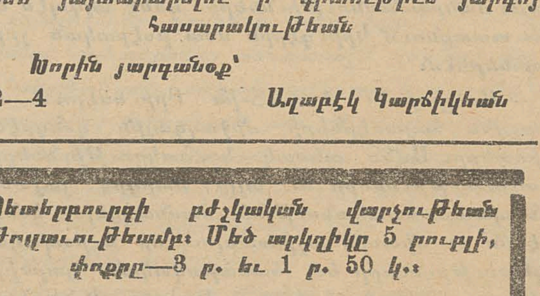

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջս

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. Մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Զոտովի եւ Եփրատակովի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 1—100

Ի տեղեկութիւն մեր պատուելի գնողների, պատիւ ունեմ յայտնելու, որ

Գ. Ի. ՊԱԼԻՋԷՆ

Թղթէ գործարանների Ակցիոներական Ընկերութիւնը, Բժէվսկայա Թղթէ գործարանի ընկերութիւնը եւ Կօչէլէվեան Թղթէ գործարանների Ակցիոնէրական Ընկերութիւնը
Աշխատում են անդադար
եւ հետեւաբար Անդրկովկասեան նրանց բոլոր պահեստներն էլ
ԱՌԵՒՏՈՒՐ ԵՆ ԱՆՈՒՄ ԱՆԴԱԴԱՐ

Միայն, Պետական Բանկի ցանկութեան պատճառով, Պալիզէն եւ Բժէվսկայա գործարանների վրա հաստատվում է վարչութիւն. իսկ Կօչէլէվեան գործարանները առանց վարչութեան են մընում.—Ոչ մի լիկվիդացիա չը կայ եւ խօսք էլ չէ կարող լինել Ընդհակառակն, վարչութիւնը միանալով Պետական Բանկի վճռին, համոզված է այն բանի մէջ, որ նա կը վերականգնէ մեր թղթավաճառութեան ձեռնարկութիւնների գործը մերձակայ տարիների ընթացքում եւ որ վարչութիւնը այդպիսով մի ժամանակաւոր անցողական միջոց է.
Կատարեալ յարգանքով՝ Անդրկովկասեան պահեստների կառավարիչ Ի. Գարկամակօվ

Այս տարվայ Սեպտեմբերից բացվումէ Օդեսայում
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ Մ Ա Ր Կ Օ Վ Ի Չ
Դիմել տեղեկութիւնների համար.—Սադօվայա փող. № 15-
9—10

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց եւ պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։
Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն. 2) Առեւտրական Թուաբանութիւն. 3) Հաշւապահութիւն (պարզ, կրկնակի եւ բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առեւտրական թղթակցութիւն. 6) Առեւտրական եւ մուրհակի կանոնադրութիւն եւ 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 16-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 2-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչեւ 12-ը, եւ երեկոյեան 4-ից մինչեւ 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա եւ Լերմօնտօվսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը եւ կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (չ. կ.) 5—25

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԼԷՕ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում
ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ
XVIII ԴԱՐ
Առաջին մաս
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՕՊԷԿ

Ծախվում է. հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը ։Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Мшакъ՛ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ"
Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակները։ Գինը 1 րուբլի 50 կոպէկ։

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են՝

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ, Վերջալոյսի ձայներ, տպված Գահիրէում, 1901 թ. գ. 1 ր.
ԱԲԵՂԵԱՆ Մ., Հայոց ժողովրդի հաւատը (գերմաներէն), Լայպցիգ, 1899 թ. գ. 1 ր. 20 կ.
» Հայ ժողովրդական առասպելները Մովսէս Խորենացու պատմութեան մէջ (քննադատութիւն եւ ուսումնք), Վաղարշապատ, 1901 թ. գ. 1 ր. 50 կ.
Շ. ԱՐԱԳՎԻՍՊԻՐԵԼԻ, Դժբաղդ Թաթօս, կամ իսկ քամին այդ միջոցին մռնչում, հառաչում եւ սուլում էր (հոգեբանական էտիւդ), Թարգմ. ռուսերէնից Աւետիք Բարսամեանց, Թիֆլիս, 1902 գ. 7 կ.
ՇԻԼԼԷՐ, Աւազակներ, գերմ. բնագրից ամփոփեց Ս. Թառայեանց, Բագու, 1902 թ. գ. 15 կ.
ՇԷՐԵՆՑ Գ., Սրբավայրեր, տեղագրութիւն Վանայ նահանգի եկեղեցեաց, վանօրէից եւ ուխտատեղեաց, Թիֆլիս, 1902 թ. գ. 40 կ.
ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆՑ Մ., Զգացմունքներ, Շուշի, 1901 թ. գ. 70 կ.։
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (հ.) 2—5

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"
ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանացան
Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան
ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ
Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, Կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։
Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։
58—100 (չ. կ.)